

The Relationship Between Types of Capital and Quality of Life Among Pensioners of the Social Security Organization in Tehran, with an Emphasis on Journalists' Social Security

Yousef Tooghani ¹ | Tahmures Shiri ^{2✉} | Mehdi Mokhtarpour ³

1. Ph.D. Candidate, Department of Sociology, West Tehran branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran. E-mail: tamin2020@yahoo.com
2. 2 Corresponding author, Associate Professor, Department of Sociology, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran. E-mail: shiri.tahmures@gmail.com
3. 3 Assistant Professor, Department of Sociology, West Tehran branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran. E-mail: Mehdi.Mokhtarpour@gmail.com

Article Info

Article type:

Research Article

Article history:

Received: 2 June 2025

Received in revised form: 28

August 2025

Accepted: 1 September 2025

Published online: 27 December

2025

Keywords:

Economic Capital,

Social Capital,

Cultural Capital,

Quality of Life,

Social Security for Journalists.

ABSTRACT

Objective: Quality of life, as a key indicator in the development of societies, is influenced by various factors, including economic, social, and cultural capital. Given the increasing number of pensioners in Iran and the role of the Social Security Organization in supporting this group, it is essential to examine the relationship between different types of capital and their quality of life. The aim of this research is to conduct a sociological analysis of the relationship between types of capital and the quality of life of pensioners of the Social Security Organization in Tehran with an emphasis on social security for journalists.

Methods: The research method is descriptive-correlational, and the statistical population consists of all pensioners covered by the organization in the years 1403-1404. Data were collected using both standard and researcher-designed questionnaires. Data analysis was performed using statistical software and structural equation modeling. The sample size was 155, selected using random sampling. To measure the components (subscales) of social capital, t-tests for a single sample were used for the studied variables.

Results: Regarding economic capital, the distribution showed that 3.5% of respondents were categorized as poor and below the poverty line, 76% were at an average level, 18% were considered middle class, and 2.5% were categorized as affluent (wealthy). The highest frequency in terms of economic status was found in the middle and average class group. Additionally, the results of the structural equation modeling showed that social capital had the most significant impact on quality of life with a beta coefficient of 0.546, while economic and cultural capital had significant impacts with coefficients of 0.381 and 0.297, respectively.

Conclusions: The results indicate that all indicators were generally rated as average to desirable. The findings reveal that the cultural capital and its subscales are rated as being at an average to above-average and desirable level.

Cite this article: Tooghani, Y.; Shiri, T. & Mokhtarpour, M. (2025). The Relationship Between Types of Capital and Quality of Life Among Pensioners of the Social Security Organization in Tehran, with an Emphasis on Journalists' Social Security. *News Science*, 14 (4), 8-12. DOI: <http://doi.org/10.22034/lrsi.2025.527573.1381>

© The Author(s).

DOI: <http://doi.org/10.22034/lrsi.2025.527573.1381>

The Journal of News Science
Vol. 14, No. 4, Ser.56, Winter 2025, P. 8- 12
Journal homepage: <https://www.mjourcom.ir/>
DOI : <http://doi.org/10.22034/lrsi.2025.527573.1381>

Open Access

ORIGINAL ARTICLE

The Relationship Between Types of Capital and Quality of Life Among Pensioners of the Social Security Organization in Tehran, with an Emphasis on Journalists' Social Security

Yousef Tooghani ¹ | Tahmures Shiri ^{2✉} | Mehdi Mokhtarpour ³

4. Ph.D. Candidate, Department of Sociology, West Tehran branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran. E-mail: tamin2020@yahoo.com
5. 2 Corresponding author, Associate Professor, Department of Sociology, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran. E-mail: shiri.tahmures@gmail.com
6. 3 Assistant Professor, Department of Sociology, West Tehran branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran. E-mail: Mehdi.Mokhtarpour@gmail.com

Received: June 2, 2025

Accepted: September 21, 2025

EXTENDED ABSTRACT

Interdiction:

Contemporary discourse increasingly acknowledges the importance of improving the quality of work life, reflecting its widespread significance. Consequently, identifying the relevance of each component of quality of work life for organizations is essential, as it provides critical information that enables organizations—through appropriate policies and desirable strategies—to enhance performance, increase human resource productivity, and ultimately improve the quality of work life. In this context, the Social Security Organization (SSO) plays a pivotal role nationally. Therefore, analyzing strategies to enhance the quality of life (QoL) of pensioners is imperative. QoL, as a key indicator of social development, is influenced by various factors, including economic, social, and cultural capital. Given the growing number of pensioners in Iran and the

SSO's mandate to support this population, examining the relationship between different forms of capital and their QoL is crucial.

This study aims to conduct a sociological analysis of the relationship between types of capital and the QoL of pensioners of the Tehran Social Security Organization, with a specific focus on journalists. Social capital—comprising networks of trust, norms, and mutual cooperation that facilitate collective action—is among the most influential intangible resources in modern societies. For professional groups such as journalists, social capital not only strengthens professional identity but also plays a critical role in ensuring welfare, security, and QoL. Journalists are frequently exposed to occupational risks, including job insecurity, psychological pressure, political and legal challenges, and, in some cases, physical danger. Under such conditions, social capital provides robust support across three key dimensions:

1. **Trust and Solidarity:** Trust within professional communities enables journalists to rely on collective support when facing challenges. Solidarity, manifested through unions, associations, and informal networks, enhances their resilience.
2. **Professional Networks:** Collaborative networks and experience-sharing among journalists, editors, and media organizations facilitate knowledge exchange, career development, and access to resources.
3. **Mutual Commitment and Social Norms:** A sense of belonging to a professional group, coupled with norms of cooperation and ethical responsibility, empowers journalists to defend both their rights and the public interest.

Methods:

This research is applied in purpose and descriptive-correlational in methodology. It examines the relationship between variables—specifically types of capital and QoL—among retired journalists covered by the SSO. The study was conducted in two phases:

- Phase 1: Measuring the QoL of pensioners in Tehran under the SSO.
- Phase 2: Analyzing the relationship between types of capital and QoL using structural equation modeling (SEM), which facilitates assessment of causal relationships and overall model fit.

Data were collected using standardized and researcher-developed questionnaires and analyzed with statistical software and SEM. The statistical population comprised pensioners of the SSO, from which 155 individuals were randomly sampled. A one-sample t-test was employed to assess the components of social capital; results indicated that most indicators were at an average and acceptable level.

Findings:

The results revealed that among the QoL subscales, the lowest mean score was observed for the physical health dimension, whereas the highest mean score pertained to social functioning. The overall QoL mean score was 61.5, indicating a relatively favorable level. Regarding economic capital, 3.5% of respondents were below the poverty line, 76% were at an average level, 18% belonged to the middle class, and 2.5% were classified as wealthy. Most respondents fell within the middle-class group.

SEM results demonstrated that social capital exerted the greatest impact on QoL ($\beta = 0.546$), followed by economic capital ($\beta = 0.381$) and cultural capital ($\beta = 0.297$).

Conclusions:

The findings indicate that cultural capital and its subscales were at an average-to-good level. Strengthening all forms of capital—particularly social capital—plays a significant role in improving pensioners' QoL. Specifically:

- Social capital: Path coefficient of 0.35 (95% confidence level), indicating a significant positive effect. Strengthening trust and social ties improves QoL.
- Economic capital: Path coefficient of 0.66 (99% confidence level), showing a strong positive effect. Improving economic opportunities directly enhances QoL.
- Cultural capital: Path coefficient of 0.069 (99% confidence level), confirming a positive effect.

All dimensions of QoL (physical function, bodily pain, vitality, fatigue, mental health, and social functioning) and all aspects of social capital (networks, trust, cooperation, values, mutual understanding, and commitment) were positively correlated with life quality. Consequently, social and economic planning should focus on strengthening social trust, creating job opportunities, and encouraging cultural and artistic activities to augment both capital and QoL.

Challenges in Social Security Coverage for Journalists

Journalists frequently encounter specific challenges, including:

1. Unstable Employment: Many journalists work under short-term contracts or freelance arrangements, rendering consistent insurance coverage difficult.
2. Insufficient Welfare Programs: Existing social security programs may inadequately cover occupational hazards, stress-related illnesses, or legal risks unique to journalism.
3. Limited Awareness: Some journalists lack sufficient knowledge of their social security rights and benefits.

Synergy Between Social Capital and Social Security

The integration of social capital and social security for journalists can generate a powerful synergy:

- Strengthening Professional Associations: Journalists' unions can act as mediators to ensure comprehensive insurance coverage and negotiate with policymakers.
- Building Trust Between Journalists and Institutions: Institutional trust motivates journalists to actively participate in social security programs.
- Collective Action for Policy Reform: Through cooperation, journalists can advocate for policies that better address occupational risks, mental health, and economic security.

The QoL of journalists depends not only on income and work environment but also on access to social security and the ability to mobilize social capital. Social capital strengthens solidarity, increases trust, and empowers journalists to secure better welfare protections. For sustainable development in media and society, policymakers must recognize the unique risks journalists face and design social security frameworks that are inclusive, flexible, and responsive to their professional realities.

Data Availability Statement

Data available on request from the authors.

Acknowledgements

The authors would like to thank anonymous reviewers.

Ethical considerations

Not applicable.

Funding

Not applicable.

Conflict of interest

The authors declare no conflict of interest.

References

- Abdul Hakim, R., Ismail, R., & Abdul-Razak, N. A. (2010). The impact of social capital on quality of life: Evidence from Malaysia. *European Journal of Economics*, 22, 113–122.
- Chalabi, M. (2011). *Sociology of order: Explanation and theoretical analysis of social order* (3rd ed.). Tehran: Ney. (in Persian)
- Chen, X., Yu, B., Gong, J., Wang, P., & Elliott, A. L. (2017). Social capital associated with quality of life mediated by employment experiences: Evidence from a random sample of rural-to-urban migrants in China. *Social Indicators Research*, 1, 6(1), 65–78. Retrieved from www.researchgate.net
- Cockerham, W. (2010). *Sociology of health and health lifestyles*. London: Prentice Hall College.
- Coleman, J. (2011). *Foundations of social theory* (M. Saboory, Trans., 3rd ed.). Tehran: Ney. (in Persian)
- Cusack, C. (2019). Sustainable development and quality of life. In *Multidimensional approach to quality-of-life issues* (pp. 43–58).
- Fakouhi, N. (2016). *History of anthropological theories* (10th ed.). Tehran: Ney. (in Persian)
- Field, J. (2013). *Social capital* (G. Ghaffari & H. Ramazani, Trans., 2nd ed.). Tehran. (in Persian)
- Fukuyama, F. (2007). *The end of order* (G. Tavasoli, Trans., 2nd ed.). Tehran: Iranian Society Publications. (in Persian)
- Griffin, K. (2011). *Strategies for economic development* (H. Raghfar & M. H. Hashemi, Trans., 4th ed.). Tehran: Ney. (in Persian)
- Hamudan, H., Yusof, F., & Marzukhi, M. A. (2014). Social capital and quality of life in urban neighborhoods high density housing. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 153, 169–179.
- Khaki, G. (2012). *Research methodology with an approach to thesis writing* (1st ed.). Tehran: Foujan. (in Persian)
- Lee Ann Sutherland & Rob J. F. Burton. (2011). Good farmers, good neighbours? The role of cultural capital in social capital development in a Scottish farming community. *Journal of Rural Studies*, 51(3), 238–255.
- Phillips, D. (2006). *Quality of life: Concept, policy and practice*. London: Routledge.
- Rad, F., Amin Mozafari, F., & Salmanzadeh Mazloumi, F. (2011). The relationship between cultural capital and cultural intelligence of high school principals in Tabriz. *Journal of Sociological Studies*, 4(13), 111–133. (in Persian)
- Raees Dana, F. (2014). A methodological and conceptual critique of social capital. *Quarterly Journal of Social Welfare Research*, 14(55), 7–44. (in Persian)
- Rostami, T., Ashna, A., Tavousi, M., & Montazeri, A. (2018). The relationship between cultural capital and mental health of youth: A cross-sectional study. *Payesh Journal*, 17, 33–39. (in Persian)
- Royuela, V., & Surinach, J. (2005). Constituents of quality of life and urban size. *Social Indicators Research*, 74(3), 594–275.
- Sabbagh, S., Moeinian, N., & Sabbagh, S. (2011). Assessing social health and related social factors among households in Tabriz. *Journal of Sociological Studies*, 4(10), 27–44. (in Persian)
- Saegert, S., & Winkel, G. (2014). Crime, social capital, and community. *American Journal of Community Psychology*, 34(3), 219–332.
- Saedi, A., & Hashemi Moghadam, A. (2011). *An introduction to quantitative and qualitative research methods in social sciences* (2nd ed.). Tehran: Sociologists Publications. (in Persian)
- Salehi Amiri, R., & Sepehrnia, R. (2015). *A model for promoting cultural capital in Iran* (1st ed.). Tehran: Qoqnoos. (in Persian)
- Shabafrouzan, S. (2018). *Theories of social capital in development* (2nd ed.). Vania Publications. (in Persian)
- Smith, P. (2011). *An introduction to cultural theory* (H. Pouyan, Trans., 3rd ed.). Office for Cultural Research Publications. (in Persian)
- Steward, A. L., & Ware, J. E. (1992). *Measuring functioning and well-being: The medical outcomes study approach*. Duke University Press.
- Tiran, J. (2016). Measuring urban quality of life: Case study of Ljubljana. *Acta Geographica Slovenica*, 56(1), 57–73. <https://doi.org/10.3986/ags.828>
- Vesali, S., & Tavakol, M. (2012). The effect of social capital on quality of life in Tehran. *Quarterly Journal of Urban Sociological Studies (Urban Studies)*, 2(2), 197–220. (in Persian)

رابطه انواع سرمایه با کیفیت زندگی مستمری بگیران سازمان تامین اجتماعی شهر تهران (با تاکید بر تامین اجتماعی خبرنگاران)

یوسف طوقانی^۱ | طهمورث شیری^۲ | مهدی مختارپور^۳

۱. دانشجوی دکتری رشته جامعه شناسی، واحد تهران غرب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. رایانامه: tamin2020@yahoo.com
۲. دانشیار گروه جامعه شناسی، واحد تهران مرکز، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. (نویسنده مسئول) رایانامه: shiri.tahmures@gmail.com
۳. استادیار گروه جامعه شناسی، واحد تهران غرب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. رایانامه: mehdi.mokhtarpour@gmail.com

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله: مقاله پژوهشی	هدف: کیفیت زندگی به عنوان شاخصی کلیدی در توسعه جوامع، تحت تأثیر عوامل متعددی از جمله سرمایه های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی است. با توجه به افزایش جمعیت مستمری بگیران در ایران و نقش سازمان تامین اجتماعی در حمایت از این گروه، بررسی رابطه انواع سرمایه با کیفیت زندگی آنها ضروری است. هدف این پژوهش، تحلیل جامعه شناختی رابطه انواع سرمایه با کیفیت زندگی مستمری بگیران سازمان تامین اجتماعی شهر تهران با تاکید بر تامین اجتماعی خبرنگاران است.
تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۳/۱۲	روش: روش تحقیق از نوع توصیفی-همبستگی و جامعه آماری شامل کلیه مستمری بگیران تحت پوشش این سازمان در سالهای ۱۴۰۳-۱۴۰۴ است. داده ها با استفاده از پرسشنامه های استاندارد و محقق ساخته گردآوری شدند. تحلیل داده ها با نرم افزارهای آماری و مدلسازی معادلات ساختاری انجام گرفت. جامعه آماری مستمری بگیران سازمان تامین اجتماعی هستند که تعداد ۱۵۵ نمونه با روش نمونه گیری تصادفی انتخاب شد. برای سنجش مؤلفه ها (زیرمقیاس های) سرمایه های اجتماعی متغیرهای مورد مطالعه، از آزمون t یک نمونه ای استفاده شد. لذا همه سنجه ها تقریباً متوسط و مطلوب ارزیابی می شود.
تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۶/۳	یافته ها: در خصوص وضعیت سرمایه اقتصادی با تقسیم بندی صورت گرفته در این متغیر، ۳/۵٪ پاسخگویان در گروه فقیر و زیر خط فقر، ۷۶٪ در حد متوسط، ۱۸٪ جزو قشر متوسط و معمولی جامعه و ۲/۵٪ درصد نیز از لحاظ اقتصادی جزو قشر مرفه (پولدار) جامعه بودند. بیشترین فراوانی از لحاظ وضعیت اقتصادی، مربوط به گروه متوسط و معمولی می باشد. همچنین نتایج معادلات ساختاری نشان داد سرمایه اجتماعی با ضریب بتای ۰/۵۴۶- بیشترین تأثیر را بر کیفیت زندگی دارد، در حالی که سرمایه اقتصادی و فرهنگی نیز به ترتیب با ضرایب ۰/۳۸۱ و ۰/۳۹۷- تأثیر معناداری نشان دادند.
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۶/۳۰	نتیجه گیری: نتایج نشان دهنده این است که وضعیت سرمایه فرهنگی و زیر مقیاس های آن در وضعیت متوسط به بالا و مطلوب قرار دارند. و در معادلات ساختاری یافته ها بیانگر اهمیت تقویت سرمایه ها به ویژه سرمایه اجتماعی در بهبود کیفیت زندگی خبرنگاران است.
تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۱۰/۶	کلیدواژه ها: سرمایه اقتصادی، سرمایه اجتماعی، سرمایه فرهنگی، کیفیت زندگی، تامین اجتماعی خبرنگاران.

استناد: طوقانی، یوسف؛ شیری، طهمورث؛ و مختارپور، مهدی (۱۴۰۴). تحلیل جامعه شناختی رابطه انواع سرمایه با کیفیت زندگی مستمری بگیران سازمان تامین اجتماعی شهر تهران (با تاکید بر تامین اجتماعی خبرنگاران). فصلنامه علوم خبری، ۱۴ (۴)، ۴۰-۶۵.

DOI: <http://doi.org/10.22034/Irsi.2025.527573.1381>

مقدمه

رشد کیفیت زندگی از جمله مسائل مهمی است که ابتدا با گسترش همه‌جانبه فناوری و فرایند صنعتی شدن در کشورهای غربی مورد توجه اندیشمندان قرار گرفت و مفهوم کیفیت زندگی به موضوع اجتماعی عمده‌ای در قرن حاضر و در سراسر دنیا مبدل شده است. این در حالی است که تا اواسط دهه ۱۹۷۰ تمرکز تنها بر طرح کار و بهبود بخشیدن به آن بود (کونمه و ویراکیول، ۲۰۱۰). در دنیای امروز، شاخص «کیفیت زندگی» همچون عنصری کلیدی در سیاست‌گذاری‌ها و بررسی سیاست‌های حوزه عمومی به‌عنوان یکی از اصلی‌ترین شاخص‌های توسعه نام می‌برند. این سازه بعد از طرح اولیه در دهه ۱۹۲۰ تا کنون تحولات بسیاری یافته و جهت اندازه‌گیری میزان پیشرفت و ترقی جوامع از آن استفاده روزافزونی می‌شود، به‌ویژه از اواخر دهه ۱۹۷۰، توجه ویژه و تمایل به مفهوم «کیفیت زندگی» به‌طرز معناداری افزایش یافت. از این تاریخ به بعد بحث‌های کیفیت زندگی بیشتر در سه حوزه پزشکی، روان‌شناسی و علوم اجتماعی متمرکز شد. در واقع از دهه ۱۹۳۰ تا به امروز بر تعداد حوزه‌های مطالعه این سازه افزوده شده است، این امر موجب تولید ادبیات گسترده‌ای برای شاخص توسعه شده است (حسینی امین، ۱۳۹۶).

همچنین از دید بوردیو، سرمایه، هر منبعی را گویند که در عرصه خاصی اثر گذارد و به فرد امکان دهد که سودی ویژه از راه مشارکت در رقابت بر سر آن به دست آورد (درینی و همکاران، ۱۳۹۴، ۱۷۹). به اعتقاد بوردیو «ساختار اجتماعی» یک جامعه پیشرفته را نمی‌توان تنها با بیان سلسله‌مراتبی ساده‌ی درآمد و سرمایه‌ی اقتصادی تحلیل کرد، بلکه ساختار اجتماعی چنین جوامعی، فضای اجتماعی پیچیده‌ای است که در آن سرمایه‌ها براساس «موقعیت اجتماعی» و «گروه‌های اجتماعی» توزیع شده است. از نظر بوردیو، هر نوع دارایی، منابع یا کالاهایی که در جامعه دارای ارزش باشد، می‌تواند نوعی سرمایه محسوب شود. بوردیو به سه نوع سرمایه اشاره می‌کند، که عبارت‌اند از: ۱. سرمایه اقتصادی (پول دارایی)؛ ۲. سرمایه اجتماعی (دانش، مهارت، مدرک تحصیلی)؛ و ۳. سرمایه اجتماعی (روابط و عضویت در یک گروه) (کرمی و همکاران، ۱۳۹۸).

مفهوم سرمایه

«سرمایه»، را چنین تعریف کرده‌اند: «ثروتی است مولد درآمد یا منبعی که شخص می‌تواند جهت ایجاد درآمد یا منابع اضافی دیگر به کار برد». در اقتصاد سیاسی مارکس، «سرمایه» به‌عنوان «کار حجیم یا انباشته تعریف می‌شود که در مناسبات اجتماعی ایجاد می‌شود و از آن برای انباشت بیشتر سرمایه اسفاده می‌شود». «بوردیو» نیز سرمایه را «کار انباشته» تعریف می‌کند. تلقی بوردیو از سرمایه، وسیع‌تر از معنای پول و سرمایه در اقتصاد است، سرمایه یک منبع عام است که می‌تواند شکل پولی و غیرپولی و همچنین ملموس و غیرملموس به‌خود گیرد. بنابراین به نظر بوردیو، سرمایه هر منبعی است که در عرصه خاصی اثر بگذارد و به فرد امکان دهد که سود خاصی را از طریق مشارکت در رقابت بر سر آن به‌دست آورد (مرتضی مردی‌ها، ۱۳۹۳، ۳۳-۳۶). در واقع، واژه «سرمایه» دلالت می‌کند که سرمایه اجتماعی همانند سرمایه انسانی یا سرمایه اقتصادی ماهیتی زاینده و مولد دارد، یعنی ما را قادر می‌سازد ارزش ایجاد کنیم، کارها را انجام دهیم، به اهدافمان دست یابیم، مأموریت‌های معانی را در زندگی به اتمام رسانیم و به سهم خویش به دنیایی یاری رسانیم که در آن زندگی می‌کنیم. وقتی بیان می‌کنیم «سرمایه‌های اجتماعی زاینده و مولد» هستند، منظور این است که هیچ‌کس بدون آن موفق نیست و حتی زنده نمی‌ماند (توسلی، ۱۳۹۰، ۱۱۰). اهمیت و رواج فزاینده مفهوم «سرمایه» در علوم اجتماعی، ظاهراً نشأت گرفته از این واقعیت است که سنخ‌شناسی‌های موجود نمی‌توانند تنوع و گوناگونی دنیای اجتماعی را توضیح دهند. حال با توجه به تغییری که در رویکردهای نظری و تجربی به وجود آمده، می‌توان به این جمع‌بندی رسید که مفهوم سرمایه بدیل یا جایگزینی برای مفاهیم ساختاری از قبیل طبقه اجتماعی افراد شده است (حیدرخانی و همکاران، ۱۳۹۵، ۱۴۳-۱۴۲).

انواع سرمایه

الف) سرمایه اجتماعی

صاحب‌نظران حوزه‌های اجتماعی - فرهنگی و سیاسی، برحسب دیدگاه‌های خود تعاریف مختلف (نه متناقضی) از سرمایه اجتماعی به عمل آورده‌اند که فصل مشترک آنها را در تعریف زیر می‌توان گنجانند:

سرمایه اجتماعی، پتانسیل نهفته در روابط بین و میان افراد (و گروه‌های) یک جامعه است که باعث انجام امورات آنها می‌شود (توسلی و موسوی، ۱۳۸۴، ۶). اندیشه اصلی سرمایه اجتماعی این است که خانواده، دوستان و همکاران دارایی بسیار مهمی را تشکیل می‌دهند که یک فرد می‌تواند در شرایط بحرانی از آنها بهره‌گیرد یا برای منافع مادی استفاده نماید و البته این مسئله برای گروه بیشتر صدق می‌کند (سعادت، ۱۳۸۶).

ب) سرمایه فرهنگی

سرمایه فرهنگی همچنین می‌تواند محصول مهارت‌ها و تجربه‌هایی باشد که مجوز ورود به عرصه‌هایی را برای شخص و گروه‌ها فراهم می‌آورد (خواجه نوری و مقدس، ۱۳۸۷، ۱۴۰). به‌طور کلی، «سرمایه فرهنگی» افراد زمینه‌های ارزیابی و تفسیر متفاوت رویدادها و به عبارتی دانش‌های متفاوتی را برای آنان فراهم می‌کند که این مقوله براساس دیدگاه‌های شناختی - که بروز و ظهور هیجان‌ها را تولید تفکر انسان، نوع تفسیر او از رویدادها و به‌طور کلی بازتاب نوع ادراک او از وقایع می‌دانند - هیجان‌های متفاوتی در افراد و گروه‌های متعدد ایجاد می‌کند. بنابراین، میزان دسترسی افراد به سرمایه‌های فرهنگی باعث احراز نوع خاصی از سبک زندگی توسط آنها می‌شود؛ آن‌چنان که سبک زندگی افراد مجموعه تفکرات، تفاسیر و ادراکات آنها را تشکیل می‌دهند و آن بر بروز هیجان‌های خاص (شادی، غم و...) مؤثر واقع گردد (اکبرزاده و همکاران، ۱۳۹۳).

ج) سرمایه اقتصادی

سرمایه اقتصادی دیگر متغیر مستقل این تحقیق است که بلاواسطه و مستقیماً به پول تبدیل می‌شود و به‌صورت مالکیت نهادی می‌گردد (شارع پور و خوشفر، ۱۳۸۱، ۱۳۶). در واقع، تمام امکانات، دارایی‌ها، منابع و لوازمی که قابلیت مبادله با پول را داشته باشند و ارزش مادی آن توسط نهادهای حقوقی تأیید شده باشد، در زمره سرمایه اقتصادی قرار می‌گیرند (شارع‌پور، ۱۳۸۳، ۶۷). استونز نیز به‌گونه مشابهی معتقد است:

«سرمایه اقتصادی به درآمد پولی، سایر منابع و دارایی‌های مالی اطلاق می‌شود و تظاهر نهادینه‌اش را می‌توان در حد مالکیت یافت» (استونز^۱، ۱۹۹۸، ۲۲۲؛ به نقل از سفیری و آراسته، ۱۳۸۶، ۱۲۶). در این پژوهش نیز طبق تعریف فرهادی، برای سنجش سرمایه اقتصادی میزان درآمد فرد در ماه (در صورت دارا بودن)، میزان درآمد پدر، امکانات و وسایل منزل، قیمت منزل مسکونی و قیمت تقریبی اتومبیل خانواده، مد نظر قرار گرفته است.

کیفیت زندگی

کیفیت را می‌توان انجام دادن کار به‌طور صحیح و مداوم در کلیه طبقات یک سازمان تعریف کرد. انجام دادن کار به‌طور صحیح و مداوم یعنی برآوردن و یا تأمین خواسته‌های سیستم طبق استانداردهای لازم. در رویکردی عملی کیفیت زندگی به‌عنوان یک مفهوم کلی تعریف می‌شود که تمام ابعاد زیستی شامل، رضایت مادی، نیازهای حیاتی، به‌علاوه جنبه‌های انتقالی نظیر توسعه فردی، خودشناسی، بهره‌ر از اکوسیستم را پوشش می‌دهد. کیفیت زندگی در سطح خرد، شامل شاخص‌هایی همچون: ادراکات کیفیت زندگی، تجارب، ارزشهای فرد و معرف‌های مرتبط مانند رفاه، خوشبختی و رضایت از زندگی را شامل می‌شود و سطح کلان، عواملی نظیر: درآمد، اشتغال، مسکن، آموزش و پرورش و سایر شرایط زندگی و محیط را شامل می‌شود (شربتیان، ۱۳۹۲، ۱۰۸). در یک تعریف جامع و کلی، که توسط سازمان جهانی بهداشت ارائه شده، کیفیت زندگی، به معنای درک افراد از موقعیت خود در زندگی از نظر فرهنگ، سیستم ارزشی که در آن زندگی می‌کنند، اهداف، انتظارات، استانداردها و اولویت‌هایشان است (بونومی و پاتریک^۱، ۲۰۰۰، ۵۴)، پس موضوعی کاملاً ذهنی بوده و توسط دیگران قابل مشاهده نیست و بر درک افراد از جنبه‌های مختلف زندگی استوار است

^۱ - Bonomi & Patric

(فرکلاف^۱، ۲۰۱۲، ۳). در واقع، کیفیت زندگی به «میزان رضایت‌مندی از زندگی» اشاره دارد، حالت وجودی فرد در «بهبودی» و «رضایت‌مندی از زندگی» که از یک طرف با «حقایق بیرونی» یا «عوامل عینی از زندگی» و از طرف دیگر با «ادراک درونی» یا ارزیابی که خود فرد از عوامل و حقایق زندگی دارد تعیین می‌شود (فتحعلیان و پرتوی، ۱۳۹۰، ۹۲-۹۴). همچنین کیفیت زندگی مرتبط با سلامت مفهومی چندبعدی است که مشتمل بر حوزه‌های جسمی، روانی و اجتماعی است (استوارد^۱، ۱۹۹۲، نقل از غفاری و همکاران، ۱۳۹۲، ۶۴).

کیفیت زندگی و سرمایه اجتماعی

از دیدگاه بودی، سرمایه اجتماعی به مجموعه‌ای از منابع مادی یا معنوی گفته می‌شود که به یک فرد یا گروه اجازه می‌دهد تا شبکه پایداری از روابط کم و بیش نهادینه شده آشنایی و شناخت متقابل را در اختیار داشته باشند. گسترش و تسهیل شبکه ارتباطات و پیوندهای اجتماعی سطح دسترسی افراد و گروه‌ها را به منابع اقتصادی و اجتماعی ارتقا می‌دهند. این پیوندها و ارتباطات در اشکال متفاوت خود، یعنی به صورت درون‌گروهی و برون‌گروهی به مثابه نوعی چسب باعث می‌شود که عناصر موجود در جامعه به هم اتصال یابند و کنش‌های جمعی از قبیل تعاون، حمایت‌های اجتماعی و... تسهیل گردد. وجود کنش‌های جمعی و حل مسئله به صورت گروهی باعث استفاده بهتر از منابع اجتماعی، تقلیل هزینه‌های اجتماعی و افزایش کارایی برنامه‌های اقتصادی، اجتماعی و عمرانی در سطح جامعه می‌گردد.

به‌رغم اختلاف‌هایی که در تعریف کیفیت زندگی وجود دارد، اجماع کی‌پز در میان صاحب‌نظران به چشم می‌خورد. براین‌اساس کیفیت زندگی مشتمل بر ابعاد مثبت و مفهومی جناه بعدی است که تمامی معادلات کیفیت زندگی تحت در دسته‌بندی قرار می‌گیرد. نخست اینکه تمامی مطالعات کیفیت زندگی تحت در سرفصل - شاخص‌های عینی و شاخص‌های ذهنی صورت می‌گیرد (فیلیس، ۲۰۰۷: ۸۵) و دسته‌بندی دوم براساس چندبعدی بودن این مفهوم صورت می‌پذیرد که عبارت‌اند از:

۱- فیزیکی: در بعد فیزیکی پرسش‌های مربوط به ابعاد جسمانی انسان، شامل قدرت، انرژی، توانایی انجام فعالیت‌های روزمره خود، و همچنین علائم بیماری مانند در دو مورد تعیین و سنجش قرار می‌گیرند.

۲- روان‌شناختی در بُعد روان‌شناختی بیشتر نشانه‌های روانی شامل اضطراب، افسردگی، ترس و میزان محرومیت نسبی سنجیده می‌شود.

۳- اجتماعی: در بُعد اجتماعی احساس بهتر بودن و کیفیت ارتباطات افراد با خانواده، دوستان، همکاران و اجتماع تبیین می‌شود.

۴- محیطی: در بُعد محیطی کیفیت محیط پیرامون زندگی بشر مورد واکاوی قرار می‌گیرد.

۵- اقتصادی: مؤلفه‌هایی چون میزان رضایت از درآمد، نوع شغل و یا رضایت شغلی ارزیابی می‌شوند (مگن، ۱۹۹۰، ۳۱).

اهمیت ارتقای کیفیت زندگی کاری امروزه مورد توجه همگان است (دولان و شولر، ۲۰۱۹). سازمان‌ها باید مولفه‌های آن را ارزیابی کرده و برای بهبود عملکرد و بهره‌وری منابع انسانی خط‌مشی‌های مناسب اتخاذ کنند. سازمان تامین اجتماعی با نقش اصلی خود در این زمینه، نیازمند تحلیل جامعه‌شناختی برای ارتقای کیفیت زندگی مستمری‌بگیران است. این پژوهش به دنبال بررسی رابطه بین انواع سرمایه و کیفیت زندگی مستمری‌بگیران سازمان تامین اجتماعی شهر تهران از منظر جامعه‌شناختی است.

امروزه توجهی که به ارتقای کیفیت زندگی کاری می‌شود بازتابی است از اهمیتی که همگان برای آن قائلند (دولان و شولر، ۲۰۱۹). بنابراین تعیین میزان اهمیت هر یک از مولفه‌های آن برای سازمانها لازم است، چرا که اطلاعاتی را فراهم می‌سازد که براساس آن سازمان قادر خواهد بود با اتخاذ خط‌مشی‌های مناسب و پرداختن به راهکارهای مطلوب، در جهت بهبود عملکرد و ارتقای بهره‌وری منابع انسانی و در نهایت ارتقاء کیفیت زندگی کاری گام بردارد که در این میان سازمان تامین اجتماعی نقش اصلی را در کشور دارد. بدین لزوم تحلیل برای ارتقاء کیفیت زندگی مستمری‌بگیران ضرورت می‌یابد. از این رو پژوهش حاضر به

دنبال پاسخگویی به این سؤال است که رابطه انواع سرمایه با کیفیت زندگی مستمری بگيران سازمان تامین اجتماعی شهر تهران (با تاکید بر تامین اجتماعی خبرنگاران) از دیدگاه جامعه شناختی چگونه است؟

تامین اجتماعی خبرنگاران:

به منظور تعمیم و گسترش پوشش بیمه به آحاد افراد جامعه و در اجرای قانون اصلاح بند ب و تبصره ۳ ماده ۴ قانون تامین اجتماعی مصوب ۳۰ شهریور سال ۶۵ مجلس شورای اسلامی و آئین نامه اجرائی مربوطه مصوب ۲۹ مهر سال ۶۶ هیات وزیران تاکنون گروههای زیادی از اقدار جامعه از جمله نویسندگان، روزنامه نگاران، خبرنگاران، هنرمندان تحت پوشش مقررات مربوط به بیمه صاحبان حرف و مشاغل آزاد قرار گرفته اند.

نویسندگان و خبرنگاران از جمله گروه هایی هستند که از ۲۶ شهریور سال ۶۹ در زمره مشمولین بیمه صاحبان حرف و مشاغل آزاد قرار گرفتند. براساس توافقنامه میان وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، مؤسسه کمک به توسعه فرهنگ و هنر و سازمان تأمین اجتماعی، نویسندگان و پدیدآورندگان کتاب از تاریخ ۱۱ آذر سال ۸۱ در قالب قانون بیمه صاحبان حرف و مشاغل آزاد مطابق مفاد موافقت نامه، حسب معرفی مرجع مربوطه نزد سازمان تأمین اجتماعی بیمه شده اند. مطابق بند «۱» توافقنامه مذکور مقرر شد، مؤسسه یاد شده به عنوان نماینده وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی امور مربوط به شناسایی، معرفی افراد واجد شرایط را انجام داده و برهمن اساس مؤسسه متعهد شده به میزان ۱۰ درصد حداقل دستمزد مصوب شورای عالی کار را در هر سال را بابت حق بیمه به عنوان کمک وزارتخانه مذکور برای هر یک از بیمه شدگان به سازمان تأمین اجتماعی پرداخت کند. بر اساس الحاقیه این توافقنامه در سال ۸۲، علاوه بر نویسندگان و پدیدآورندگان کتاب گروه های بیشتری از جمله هنرمندان رشته های سینمایی، موسیقی، تئاتر و هنرهای تجسمی شامل نقاشی، طراحی، گرافیک، خوشنویسی، نگارگری، مجسمه سازی، تذهیب و نویسندگان مطبوعات و خبرنگاران و عکاسان حرفه ای و نویسندگان کتاب و مؤلف و مترجم و شاعران و مورخین نیز تحت پوشش و مشمول استفاده از مزایای مقرر در توافقنامه قرار گرفتند. گفتنی است، از اول شهریور سال ۸۵ مؤسسه کمک به توسعه فرهنگ و هنر کلیه تکالیف، تعهدات و حقوق مربوط به خود را به صندوق اعتباری حمایت از نویسندگان، روزنامه نگاران و خبرنگاران واگذار کرد.

در اجرای بند «ب» ماده ۱۱ آئین نامه اجرائی ماده ۷ قانون هدفمند سازی یارانه ها و در راستای تعمیم و گسترش امر بیمه، نویسندگان، روزنامه نگاران، خبرنگاران و... با بهره مندی از کمک دولت به میزان ده بیست و هفتم حق بیمه کامل (بانرخ ۲۷ درصد) بر اساس حداقل دستمزد مصوب شورای عالی کار بابت بخشی از حق بیمه که از محل منابع حاصله از هدفمند سازی یارانه ها توسط سازمان هدفمند سازی یارانه ها تأمین می شود تا سقف سهمیه اختصاص یافته تحت پوشش تعهدات قانونی مربوط به بیمه صاحبان حرف و مشاغل آزاد قرار گرفته اند.

حداکثر سن برای پذیرش درخواست و عقد قرارداد بیمه در خصوص هنرمندان برای مردان و زنان ۵۰ سال تمام است که در غیر این صورت متقاضی می بایست برابر مازاد سنی مقرر دارای سابقه پرداخت حق بیمه نزد سازمان تامین اجتماعی باشد. ۳ نرخ حق پرداخت بیمه برای بیمه هنرمندان پیش بینی شده است که بر اساس انتخاب هر کدام، از حمایت های سازمان تامین اجتماعی برخوردار می شود. نرخ ۱۴ درصد (۱۲ درصد سهم بیمه شده + ۲ درصد سهم دولت) شامل بازنشستگی و فوت بعد از بازنشستگی است. نرخ ۱۶ درصد (۱۴ درصد سهم بیمه شده + ۲ درصد سهم دولت) شامل بازنشستگی و فوت قبل و بعد از بازنشستگی و نرخ ۲۰ درصد (۱۸ درصد سهم بیمه شده + ۲ درصد سهم دولت) شامل بازنشستگی، فوت و از کارافتادگی است. در خصوص دستمزد مبنای پرداخت حق بیمه نویسندگان، روزنامه نگاران و هنرمندان باید گفت، اگر سابقه پرداخت حق بیمه قبلی این گروه از افراد کمتر از پنج سال تمام است، می توانند درآمد مبنای پرداخت حق بیمه خود را بین ۱.۲ تا ۱۰۰ درصد دستمزد مصوب شورای عالی کار و حداکثر دستمزد مصوب زمان درخواست انتخاب کنند. در صورتی که بیش از پنج سال سابقه پرداخت

حق بیمه دارند، می توانند درآمد مبنای پرداخت حق بیمه خود را بین ۱.۲ حداقل دستمزد مصوب شورای عالی کار تا حداکثر میانگین دستمزد آخرین ۳۶۰ روز قبل از ثبت تقاضا انتخاب کنند.

این گروه از بیمه شدگان و افراد تحت تکفل قانونی آنان می توانند با پرداخت حق سرانه درمان مصوب هیأت محترم وزیران به تعداد افراد تحت تکفل با دریافت دفترچه درمانی از تمامی امکانات مراکز درمانی ملکی سازمان تامین اجتماعی در سراسر کشور و نیز امکانات مراکز تشخیصی، درمانی و دارویی طرف قرارداد این سازمان استفاده کنند. میزان سهم بیمه شده از هزینه درمان که فرانشیز نامیده می شود، برای خدمات پزشکی سرپایی ۳۰ درصد و برای خدمات درمانی بستری ۱۰ درصد است. بیمه مشمولین واجد شرایط از تاریخ ثبت تقاضا در هریک از شعب سازمان تامین اجتماعی شروع می شود. در صورتی که پرداخت حق بیمه از طرف بیمه شده متوقف شود و بین تاریخ قطع پرداخت حق بیمه و پرداخت مجدد بیش از سه ماه فاصله ایجاد نشده باشد بیمه شده می تواند حق بیمه معوقه را به این سازمان پرداخت کند در غیر این صورت ارتباط بیمه شده با سازمان تامین اجتماعی قطع و ادامه بیمه وی موقوف به تسلیم درخواست مجدد و موافقت سازمان خواهد بود.

در صورتی که مشمولین این آئین نامه پس از شروع بیمه به نحوی از انحاء از شمول مقررات این آئین نامه خارج و یا طبق قانون تامین اجتماعی یا سایر قوانین مربوطه می بایست حق بیمه را خود بر اساس مقررات دیگری پرداخت کنند موظفند مراتب را کتباً به سازمان تامین اجتماعی اعلام کنند.

کیفیت زندگی شامل پنج بعد فیزیکی (سلامت جسمانی، انرژی، توانایی انجام فعالیت‌های روزمره)، روان‌شناختی (اضطراب، افسردگی، ترس)، اجتماعی (کیفیت ارتباطات با خانواده و اجتماع)، محیطی (کیفیت محیط زیست) و اقتصادی (رضایت از درآمد و شغل) است (مگن، ۱۹۹۰). سازمان جهانی بهداشت (WHO) کیفیت زندگی را ارزیابی و ادراک افراد از وضعیت زندگی خود، تحت تاثیر فرهنگ و ارزش‌های اجتماعی تعریف می‌کند (ماسام، ۲۰۰۲). این ادراک تحت تاثیر اهداف، انتظارات، معیارها و خواسته‌های فرد، وضعیت جسمانی و روانی، استقلال، روابط اجتماعی و اعتقادات اوست (غفاری، ۱۳۸۸). در کیفیت زندگی مطلوب، فرد به اهداف والاتر از تامین نیازهای اولیه می‌اندیشد و به تدریج احساس هویت جمعی، تصویری مشترک از آینده و دید مثبت نسبت به اجتماع در او شکل می‌گیرد (شارع‌پور، ۱۳۸۰).

کیفیت زندگی مطلوب فرآیندی را ایجاد می‌کند که افراد را به سمت مشارکت در تصمیم‌گیری‌های اجتماعی سوق می‌دهد و این مشارکت، همبستگی و دید مثبت نسبت به جامعه را افزایش می‌دهد. این امر، شعاع ارتباطی افراد را گسترش داده، اعتماد و امنیت را به همراه می‌آورد و در نهایت به افزایش سرمایه اجتماعی منجر می‌شود (رحمانی فیروزجاه و حیدرآبادی، ۱۳۸۵). چلبی (۱۳۹۵) دو وجه ابزاری و اظهاری را برای تعاملات اجتماعی در نظر می‌گیرد. وجه ابزاری، روابط مستقیم و وجه اظهاری، هدف تعامل است که به تکرار و دوام آن منجر می‌شود. پیوندهای ضعیف شبکه‌های اجتماعی خرد، روابط میان گروهی را تقویت می‌کنند (چلبی، ۱۳۹۵). تان لین منابع ارزشمند را ثروت، قدرت و پایگاه اجتماعی می‌داند و سرمایه اجتماعی افراد را بر اساس میزان یا تنوع ویژگی‌های دیگران که فرد با آنها پیوند دارد، قابل سنجش می‌داند (توسلی، ۱۳۹۲). کلسن نیز بر کارکرد سرمایه اجتماعی تاکید دارد و آن را بخشی از ساختار اجتماعی می‌داند که به کنشگر اجازه دسترسی به منابع را می‌دهد (شارع‌پور، ۱۳۹۴). اعتماد اجتماعی، حاصل تکرار تعاملات در طول زمان است و شامل اعتماد میان فردی، اجتماعی و مدنی می‌شود (شارع‌پور، ۱۳۹۳).

پیشینه پژوهش

تحقیقی توسط خادمی و همکاران (۱۳۹۷): با عنوان «بررسی رابطه سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی (مورد مطالعه: زنان ۲۵ تا ۶۵ ساله شهر تهران)» انجام شد. در این تحقیق بیان شد که بهبود کیفیت زندگی و آینده زندگی بشر موجب پیشرفت در سطوح محلی، ملی و بین‌المللی می‌شود که به درک عوامل بستگی دارد که بر آن تاثیر می‌گذارند. کیفیت زندگی که شاخص توسعه اقتصادی و

اجتماعی است، برای ترسیم میزان رفاه در جامعه و انعکاس نتایج توسعه مطرح است. این شاخص از عوامل بسیاری تأثیر می‌گیرد. موانع این پژوهش نیز بررسی رابطه سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی است که با شاخص‌سازی انواع سرمایه اجتماعی، رابطه و تأثیر آنها بر کیفیت زندگی زنان تهران بررسی شده است. این پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از نظر اجرایی، پیمایشی است و با تکمیل پرسش‌نامه استاندارد با احتساب پایایی و روایی از یک نمونه ۳۵۱ نفری با استفاده از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای و با استناد به نقشه شهر تهران انجام شده است. برای تحلیل یافته‌ها و بررسی فرایه‌ها، از دو روش آماری ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون چندمتغیره استفاده شده است. نتایج تحلیل نشان می‌دهند هر شش فرایه، رابطه بین سرمایه اجتماعی و کیفیت زندگی زنان شهر تهران را مثبت ارزیابی کرده‌اند؛ یعنی هرچه سرمایه اجتماعی زنان بیشتر باشد، کیفیت زندگی آنها افزایش می‌یابد. براساس تحلیل رگرسیونی نیز ابعاد سرمایه اجتماعی درون گروهی و سرمایه اجتماعی ساختاری، میزان کیفیت زندگی زنان شهر تهران را پیش‌بینی می‌کنند که با توجه به ضریب بتا، بعد سرمایه اجتماعی درون گروهی ($B=0/381$) و سپس بعد سرمایه اجتماعی ساختاری ($B=0/179$) بیشترین تأثیر را بر کیفیت زندگی دارند.

در مطالعه‌ای توسط احمدی و همکاران (۱۳۹۵)؛ به «بررسی ارتباط انواع سرمایه (اقتصادی- اجتماعی و فرهنگی) بر سبک زندگی سلامت‌محور در زنان شهر سنندج» پرداختند؛ در این پژوهش سعی شد تا اثرات مالکیت و برخورداری از انواع سرمایه را بر تنوعات سبک زندگی سلامت‌محور زنان بررسی و واکاوی نموده و درصد پاسخ‌گویی به این پرسش بود که انواع و ابعاد مختلف سرمایه (اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی) چه اثری بر انتخاب سبک زندگی سلامت‌محور زنان شهر سنندج دارند؟ بر طبق یافته‌های این پژوهش، از میان مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی تنها متغیر شبکه‌های اجتماعی بر سبک زندگی سلامت‌محور زنان در شهر سنندج مؤثر بوده است. در مجموع، وجه متفاوت و نتیجه‌گیری اصلی این مطالعه در این است که سرمایه اجتماعی به‌عنوان یک شاخص کلی اثرات متفاوتی با خود دارد که این اثرات در پاره‌ای از موضوعات حتی متضاد هستند. به عبارتی، سنجش اثر سرمایه اجتماعی به‌عنوان یک کل بر مقوله‌های اجتماعی به نظر امری مسئله‌دار می‌آید. سپس اینکه در باب موضوع سلامت و سبک زندگی، آن بخش از سرمایه اجتماعی که تقویت‌کننده روابط به‌ویژه روابط برون‌گروهی است یعنی بعد روابط در شبکه‌های اجتماعی اثر شدیدتری بر تنوع رفتاری زنان پاسخ‌گو برجای گذارده است.

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر، از نظر هدف، کاربردی بوده، از منظر روش تحقیق، در زمره تحقیقات توصیفی از نوع همبستگی می‌باشد، که در آن روابط متغیرهای همچون انواع سرمایه را با کیفیت زندگی شهروندان سنجدی می‌شود، تا از این طی بتوان هم به ارتباط متغیرها پی برد و هم اینکه میزان ارتباط و اثرگذاری متغیرهایی همچون سرمایه اجتماعی، سرمایه اقتصادی و سرمایه فرهنگی را بر کیفیت زندگی مستمری‌بگیران سازمان تامین اجتماعی در شهر تهران مشخص نمود. لازم به ذکر است که این پژوهش، در دو فاز کلی زیر به انجام خواهد رسید:

- فاز اول: سنجش میزان کیفیت زندگی مستمری‌بگیران سازمان تامین اجتماعی در شهر تهران.
- فاز دوم: تحلیل رابطه انواع سرمایه و کیفیت زندگی مستمری‌بگیران با روش مدل‌سازی معادلات ساختاری، کارایی این روش در تجزیه و تحلیل روابط بین متغیرها در مدل و برازش کلی مدل‌ها می‌باشد.

این پژوهش، از لحاظ آماری نیز جزو تحقیقات میدانی (پیمایشی^۱) قرار می‌گیرد، که به منظور تعیین متغیرها و اثرگذاری متغیر وابسته بر متغیر مستقل از روش کمی (پرسشنامه) استفاده شده است. در این پژوهش جامعه آماری شامل مستمری بگیران از سازمان تامین اجتماعی می‌باشد که اطلاعات آنها در سازمان ثبت گردید و موجود می‌باشد. همچنین تعداد نمونه با استفاده از فرمول کوکران به تعداد ۱۵۵ نفر استخراج گردید و به روش نمونه‌گیری کاملاً تصادفی از بین افراد جامعه انتخاب شد. پرسشنامه‌های مورد استفاده شامل موارد ذیل می‌باشد:

۱- پرسشنامه سرمایه اجتماعی: در پژوهش حاضر جهت سنجش متغیر سرمایه اجتماعی، از پرسشنامه ۲۸ سوالی سرمایه اجتماعی که ناهاپیت و گوشال (۱۹۹۸) آن را طراحی کردند، استفاده شده است. این پرسشنامه دارای هفت خرده‌مقیاس شبکه‌ها، اعتماد، همکاری، فهم متقابل، روابط، ارزش‌ها، تعهد را مورد بررسی قرار میدهد و در ۲۸ گویه تنظیم شده است. پاسخ‌ها بر اساس مقیاس پنج درجه‌ای لیکرت (خیلی موافقم=۵، موافقم=۴، نظری ندارم=۳، مخالفم=۲ و خیلی مخالفم=۱) ساخته شده است.

جدول (۱) تطبیق سوالات پرسشنامه سرمایه اجتماعی با مولفه‌های آن

متغیر	خرده‌مقیاسها	سوال‌های مربوط به هر خرده‌مقیاس
سرمایه اجتماعی	شبکه‌ها	۹، ۸، ۷، ۶
	روابط	۱۷، ۱۶، ۱۵، ۱۴
	همکاری	۱۳، ۱۲، ۱۱، ۱۰
	ارزش‌ها	۲۰، ۱۹، ۱۸
	فهم متقابل	۲۴، ۲۳، ۲۲، ۲۱
	اعتماد	۵، ۴، ۳، ۲، ۱
	تعهد	۲۸، ۲۷، ۲۶، ۲۵

۲- پرسشنامه سرمایه فرهنگی: «پرسشنامه سرمایه فرهنگی» توس پیر بوردیو (۱۹۶۵) طراحی شده، که در برگیرنده ۲۲ سوال و ۶ مولفه می‌باشد. هدف از این پرسشنامه سنجش ارزشها و نمودهای فرهنگی و هنری مستمری بگیران سازمان تامین اجتماعی در شهر تهران در سه شاخص اصلی: ۱. سرمایه فرهنگی تجسم یافته (سوالاتی مانند: مهارت ذهنی، مهارت در بیان مطالب درسی)؛ ۲. سرمایه فرهنگی عینیت یافته (مصرف کالاهای فرهنگی، تملک کالاهای فرهنگی، علاقمندی به هنر)؛ ۳. سرمایه فرهنگی نهادی میباشد.

جدول (۲) ابعاد و شاخص‌های عملیاتی پرسشنامه سرمایه فرهنگی

تعداد سوالات	شاخص	متغیر	
سوالات ۱ تا ۹	مهارت در هنرهای مختلف، میزان وقتی که صرف فعالیت‌های مختلف فرهنگی از جمله: کتاب خواندن، یادگرفتن زبان‌های مختلف، کلاسهای هنری و غیره می‌شود	تجسم یافته	سرمایه فرهنگی
سوالات ۱۰ تا ۱۹	داشتن کتابخانه شخصی - کتابهای مختلف، توجه به آثار فرهنگی، استفاده از انواع مجلات، وبلاگ، تلویزیون، کامپیوتر و غیره	عینیت یافته	
سوالات ۲۰ تا ۲۲	میزان تحصیلات خود شخص میزان تحصیلات پدر و مادر	نهادینه شده	

۳- پرسشنامه سرمایه اقتصادی: جهت بررسی سرمایه اقتصادی مستمری بگیران سازمان تامین اجتماعی در شهر تهران، فرم محقق ساخته مشتمل بر ۱۱ سوال در نظر گرفته شد. مضمون گویه‌های طرح شده در این پرسشنامه در رابطه با مواردی نظیر:

میزان درآمد ماهیانه درآمد خانواده، تملک گوشی، و رایانه شخصی، داشتن خودرو، باغ و ملک و زمین، واقعیت وسایل رفاهی زندگی، تعداد اعضای از خانواده که دارای درآمد هستند. واقعیت مسکن (شخصی - استیجاری یا سازمانی) و ... میباشد. همچنین مقیاس سنجش متغیرها فاصله‌ای است. در مجموع نمرات سرمایه اقتصادی که فرد کسب می‌کند، نشان دهنده میزان سرمایه اقتصادی آن شخص است، نمرات کسب شده میتواند از (۰ تا ۲۶) باشد، که به نسبت نمره کسب شده میتوان اشخاص را در یکی از چهار قشر (ضعیف - متوسط - خوب - مرفه) طبقه بندی نمود. جهت سنجش روایی این پرسشنامه با نظر خبرگان از روش «روایی محتوی» استفاده، شد و سوالات متناسبی که مبین وضعیت اقتصادی و معرف سرمایه اقتصادی افراد باشد، تدوین گردید.

۴- پرسشنامه کیفیت زندگی: جهت سنجش متغیر کیفیت زندگی در پژوهش حاضر، از فرم استاندارد و معتبر شاخص کیفیت زندگی (SF-36) استفاده شد. پرسشنامه دارای ۳۶ سوال که در دو بعد سلامت جسمی (۴ خرده مقیاس) و سلامت روانی (۴ خرده مقیاس) و مجموعاً در ۸ مولفه (زیر مقیاس) طراحی شده، که هر کدام از این زیر مقیاسها از ترکیب ۲ تا ۱۰ سوال بدست می‌آید. به مجموع نمرات ابعاد هشت گانه، نمرات صفر تا ۱۰۰ تعلق می‌گیرد، که صفر نشان دهنده بدترین و «نمره ۱۰۰» بهترین واقعیت ممکن را در مقیاس مورد نظر گزارش میدهد.

جدول (۳) ابعاد پرسشنامه کیفیت زندگی - SF-36

متغیر	شاخص	خرده مقیاس ها	تعداد سوالات
کیفیت زندگی	سلامت جسمی	عملکرد جسمی	۱۰
		محدودیت جسمی	۴
		درد جسمی	۲
		سلامت عمومی	۴
	سلامت روانی	عملکرد اجتماعی	۲
		مشکلات روحی	۵
		سلامت روان	۵
		انرژی و نشاط	۴

یافته ها

به منظور شناخت بهتر جامعه‌ای که در پژوهش، مورد مطالعه قرار می‌گیرد، قبل از تجزیه و تحلیل داده‌های آماری، لازم است این داده‌ها توصیف شوند. از جامعه آماری مورد نظر ۱۵۵ نفر به صورت تصادفی پرسشنامه تکمیل گردید. ویژگیهای افراد پاسخگو نشان می‌دهد که، از لحاظ جنسیت ۷۵/۳ درصد افراد نمونه زن (۱۱۶ نفر) و ۲۴/۷ درصد مرد (۳۸ نفر) هستند که ۲۱ مورد بی پاسخ بود. همچنین از لحاظ سن افراد نمونه ۴۹/۴ درصد ۴۲ تا ۴۵ سال دارند که بیشترین مقدار، ۳/۵ درصد ۵۰ سال به بالا که کمترین مقدار می باشد. همچنین بیشترین مدرک برای لیسانس و کمترین برای دیپلم می باشد. از لحاظ سابقه کاری افراد نمونه، ۳۱/۸ درصد ۲۰ تا ۲۵ سال، بیشترین فراوانی، ۳/۹ درصد بالای ۳۰ سال کمترین فراوانی را داشتند. از لحاظ محل خدمت افراد نمونه، ۵/۲ درصد مالی به عنوان کمترین و ۴۳/۵ درصد در قسمت سایر (خدمات رفاهی، حراست، پشتیبانی...) به عنوان بیشترین بخش فعالیت افراد بود.

بررسی وضعیت متغیرها

در ادامه به توصیف آماری و استنباطی متغیرها و زیرمولفه ها پرداخته می شود.

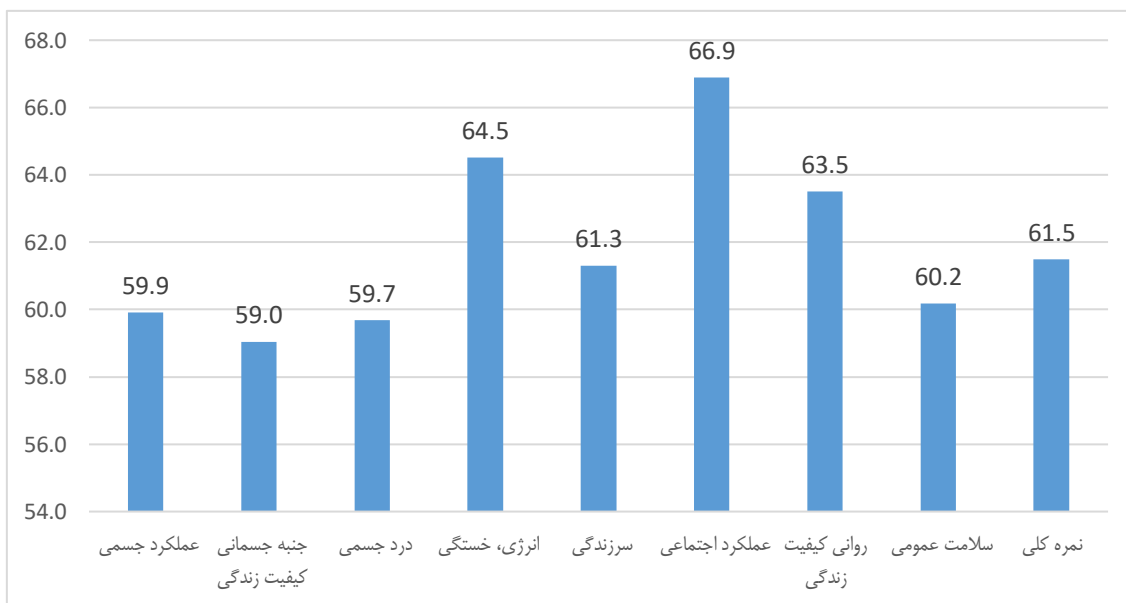
در این قسمت به بررسی وضعیت شاخصهای مختلف و زیر مولفه های آن پرداخته می شود.

جدول (۴) توصیف متغیر کیفیت زندگی

حداقل	حداکثر	انحراف از استاندارد	میانگین	ابعاد کیفیت زندگی	
۴۶	۸۲	۱۱/۳	۵۹/۹	عملکرد جسمی	سلامت جسمی
۴۱	۷۸	۱۲/۰	۵۹/۰	جنبه جسمانی کیفیت زندگی	
۴۳	۷۲	۱۱/۸	۵۹/۷	درد جسمی	
۴۰	۸۰	۸/۸	۶۴/۵	انرژی، خستگی	
۵۲	۷۵	۱۲/۰	۶۱/۳	سرزندگی	سلامت روانی
۴۸	۷۹	۱۲/۶	۶۶/۹	عملکرد اجتماعی	
۵۹	۸۵	۱۰/۳	۶۳/۵	جنبه روانی کیفیت زندگی	
۴۲	۷۷	۱۱/۹	۶۰/۲	سلامت عمومی	
۴۵	۷۸	۱۱/۳	۶۱/۵	نمره کلی کیفیت زندگی	

نتایج بررسی نمره کیفیت زندگی و زیر مقیاسهای آن در جدول (۴) نشان داده شده؛ با توجه به مقادیر محاسبه شده، کمترین میانگین مربوط به زیر مقیاس «جنبه جسمانی کیفیت زندگی بوده و بالاترین میانگین مربوط به جنبه عملکرد اجتماعی میباشد. بقیه در مابین این دوتا قرار دارد. همچنین نمره کل دارای میزان متوسط ۶۱/۵ می باشد و نشانگر این هست که میانگین کیفیت زندگی در وضعیت مطلوب قرار دارد. در نمودار نیز نشان داده شده است:

نمودار (۱) بررسی وضعیت زیر مولفه های شاخص کیفیت زندگی

وضعیت سرمایه اجتماعی و زیر مقیاس های آن

در این بخش میانگین و نمره و تفاوت زیر مقیاسهای متغیر سرمایه اجتماعی در جمعیت مورد مطالعه، بیان گردیده است. برای سنجش مؤلفه‌ها (زیرمقیاس های) سرمایه‌ی اجتماعی متغیرهای مورد مطالعه، از آزمون t یک نمونه‌ای استفاده شد. این آزمون برای متغیرهای کمی به کار می‌رود و در مواردی برای تشخیص تاثیر یا عدم تاثیر یک متغیر در وضعیت مورد بررسی استفاده می‌شود. به طوری که اگر میانگین هر متغیر از حد معینی بیشتر بود، آن متغیر در پدیده مورد نظر موثر تلقی می‌شود.

H_0 : میانگین متغیر کمتر از حد متوسط است.

H_1 : میانگین متغیر کمتر از حد متوسط نیست.

نتایج حاصل از این آزمون در جدول ذیل آورده شده است.

جدول (۵) نتایج آزمون t یک نمونه‌ای برای بررسی وضعیت سرمایه اجتماعی و زیر مقیاس های آن

میانگین نظری = ۳/۰					متغیر
P	درجه آزادی	آماره t	انحراف معیار	میانگین مشاهده شده	
۰/۰۰۰	۳۰۵	۶/۵۳۲	۰/۳۹۱	۳/۵۹	شبکه‌ها
۰/۰۰۰	۳۰۵	۶/۵۳۲	۰/۴۳۱	۳/۳۳	روابط
۰/۰۰۰	۳۰۵	۶/۶۳۹	۰/۴۹۱	۳/۱۱	همکاری
۰/۰۰۰	۳۰۵	۶/۵۱۲	۰/۳۲۱	۳/۱۰	ارزش‌ها
۰/۰۰۰	۳۰۵	۶/۶۳۲	۰/۴۸۸	۳/۲۵	فهم متقابل
۰/۰۰۲	۳۰۵	۵/۱۹۴	۰/۳۹۱	۳/۳۰	اعتماد
۰/۰۰۰	۳۰۵	۶/۱۰۸	۰/۴۳۱	۳/۵۹	تعهد

در سطح ۰/۰۵ معنی‌داری نتایج حاصل از آزمون t یک نمونه‌ای نشان می‌دهد که برای مثال متغیر انتظار عملکردی آماره آزمون مثبت و برابر ۶/۵ می‌باشد بنابراین اختلاف معناداری با عدد ۳ دارد. میانگین آنها بیشتر از ۳/۰۰۰ و سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد. بنابراین میانگین بیشتر از حد متوسط است و فرضیه H_0 رد می‌شود. لذا همه سنجه‌ها تقریباً متوسط و مطلوب ارزیابی می‌شود.

وضعیت سرمایه فرهنگی و زیر مقیاس های آن

در این بخش زیر میانگین و انحراف معیار زیر مقیاسهای مولفه‌ی سرمایه فرهنگی در جمعیت مورد مطالعه، بیان گردیده است؛ برای بررسی وضعیت متغیرهای مورد مطالعه، از آزمون t یک نمونه‌ای استفاده شد.

H_0 : میانگین متغیر کمتر از حد متوسط است.

H_1 : میانگین متغیر کمتر از حد متوسط نیست.

نتایج حاصل از این آزمون در جدول ذیل آورده شده است.

جدول (۶) نتایج آزمون t یک نمونه‌ای برای بررسی وضعیت سرمایه فرهنگی و زیر مقیاس های آن

میانگین نظری = ۳/۰					متغیر
P	درجه آزادی	آماره t	انحراف معیار	میانگین مشاهده شده	
۰/۰۰۰	۳۰۵	۶/۲۶۴	۰/۴۹۱	۳/۷۳	تجسم یافته
۰/۰۰۰	۳۰۵	۶/۲۲	۰/۳۲۱	۳/۵۷	عینیت یافته
۰/۰۰۰	۳۰۵	۵/۲۴	۰/۴۸۸	۳/۷۶	نهادینه شده
۰/۰۰۰	۳۰۵	۴/۱۹۴	۰/۳۹۱	۳/۶۸	کل

در سطح ۰/۰۵ معنی داری نتایج حاصل از آزمون t یک نمونه‌ای نشان می‌دهد آماره آزمون مثبت و معنی دار می‌باشد بنابراین اختلاف معناداری با عدد ۳ دارد. میانگین آنها بیشتر از ۳۰۰۰ و سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد. بنابراین میانگین بیشتر از حد متوسط است و فرضیه H_0 رد می‌شود. نتایج نشان دهنده این است که وضعیت سرمایه فرهنگی و زیر مقیاس های آن در وضعیت متوسط به بالا و مطلوب قرار دارند.

وضعیت (میزان) سرمایه اقتصادی

برای ارزیابی سرمایه اقتصادی، مجموعه سوالاتی طرح گردید، که سطح دسترسی به امکانات رفاهی، و منابع مالی در آن برای افراد مشخص می‌گردد؛ نتایج بررسی پژوهش در این خصوص، در قالب جدول (۷) نمایش داده شده است که بصورت توصیفی، مولفه‌های مربوط به سرمایه اقتصادی در بین پاسخگویان نشان داده شده است.

جدول (۷) نتایج سرمایه اقتصادی پاسخگویان

متغیر	سطوح	درصد
سرمایه اقتصادی	فقیر و زیر خط فقر	۳/۵
	معمولی / متوسط	۷۶
	متوسط رو به بالا	۱۸
	پولدار / مرفه	۲/۵
	جمع	۱۰۰

با توجه به یافته‌های مندرج در جدول ۷، در خصوص وضعیت سرمایه اقتصادی با تقسیم‌بندی صورت گرفته در این متغیر، ۳/۵ درصد پاسخ‌گویان در گروه فقیر و زیر خط فقر، ۷۶ درصد در حد متوسط، ۱۸ درصد جزو قشر متوسط و معمولی جامعه و ۲/۵ درصد نیز از لحاظ اقتصادی جزو قشر مرفه (پولدار) جامعه بودند. بیشترین فراوانی از لحاظ وضعیت اقتصادی، مربوط به گروه متوسط و معمولی می‌باشد.

آزمون توزیع نرمال بودن داده‌ها

به منظور مشخص کردن نوع آزمون مورد استفاده برای فرضیه‌های تحقیق ابتدا به بررسی نرمال بودن داده‌های مربوط به فرضیات از طریق آزمون کولموگراف-اسمیرنوف ($K-S$) پرداخته شده و سپس با استفاده از نتایج این آزمون از روش‌های آماری پارامتری یا ناپارامتری مناسب برای آزمون، استفاده شده است.

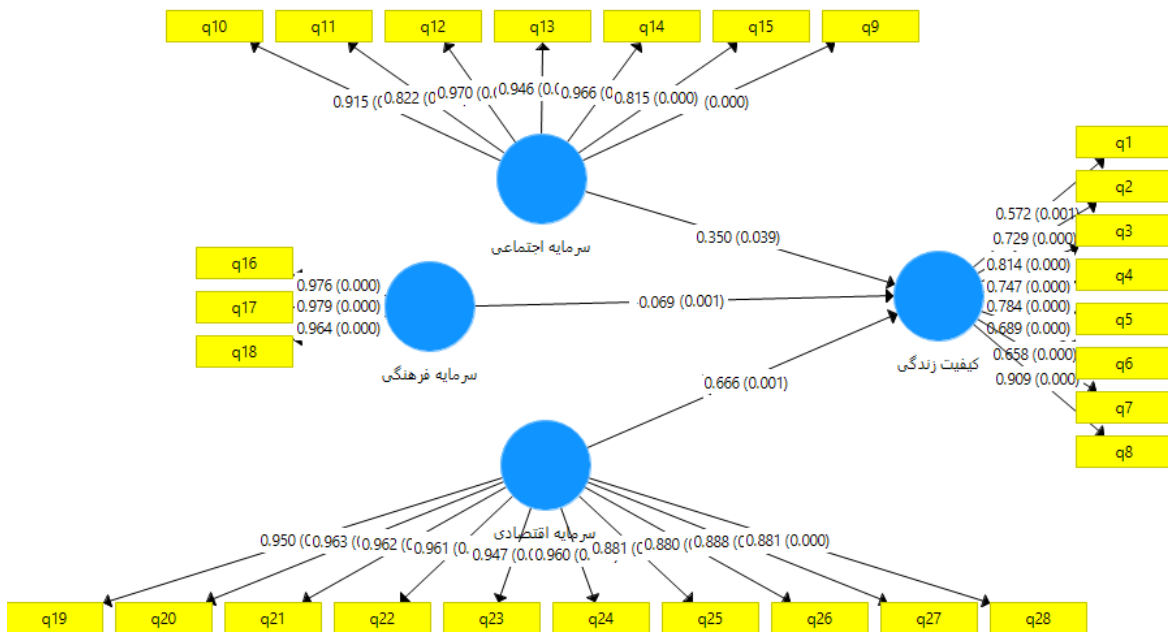
جدول (۸) آزمون توزیع نرمال بودن

شاخص‌ها متغیرها	آماره کولموگراف	سطح معناداری	وضعیت
سرمایه اجتماعی	۱/۱۲۲	۰/۰۶۱	نرمال
سرمایه اقتصادی	۱/۲۷۶	۰/۰۷۷	نرمال
سرمایه فرهنگی	۱/۸۶۳	۰/۰۶۹	نرمال
کیفیت زندگی	۲/۸۴۸	۰/۰۷۰	نرمال

مطابق نتایج جدول شماره (۸) با توجه به مقادیر، می‌توان دریافت که فرض H_0 تأیید و فرض H_1 رد می‌شود. بنابراین فرض نرمال بودن توزیع مشاهدات تأیید می‌شود و می‌توان از آزمون‌های آماری پارامتریک در این تحقیق بهره جست. در ادامه به بررسی میزان تاثیرگذاری متغیرهای مختلف بر کیفیت زندگی پرداخته شده است. در جدول (۸) میزان تاثیرگذاری زیرمولفه‌های کیفیت زندگی بر متغیر کل کیفیت زندگی پرداخته شده است. نتایج نشان می‌دهد که همه زیرمولفه‌ها بر متغیر کل تاثیر مثبت و معناداری دارند و در سطح ۰/۰۱ معنی‌داری نتایج حاصل از آن است مولفه‌ها بر متغیر کل کیفیت زندگی تاثیر معنادار و مثبتی دارند.

برازش و مدل پژوهش

این مسأله که مدل تدوین شده بر مبنای چهارچوب نظری و پیشینه تجربی تا چه اندازه با واقعیت انطباق دارد و اینکه داده‌های گردآوری شده تا چه حد حمایت‌کننده مدلی است که به لحاظ نظری تدوین شده است، از مهمترین مباحث حوزه برازش داده‌ها به مدل می‌باشند. معیارهای علمی قابل قبول برای تأیید مدل نظری تدوین شده با استفاده از داده‌های گردآوری شده، خود بحث اصلی در شاخص‌های برازش مدل را تشکیل می‌دهد. شاخص‌هایی که گاه به نام شاخص‌های نیکویی برازش ذکر می‌شود چرا که هر چه مقدار آن شاخص‌ها افزایش می‌یابد عنوان نشانه‌ای از حمایت قوی‌تر داده‌ها از مدل نظری تفسیر می‌شود. مدل برازش شده با ضرایب استاندارد به صورت شکل (۱) می‌باشد:

شکل (۱) مدل برآوردی

مدل اندازه‌گیری مدلی است که در آن روابط بین متغیرهای مشاهده پذیر و مکنون مورد توجه قرار گرفته و اندازه‌گیری می‌شود. برای بررسی برازش مدل‌های اندازه‌گیری معیارهای زیر استفاده شده است:

معیار اول مدل‌های اندازه‌گیری: معناداری بار عاملی بین گویه‌ها

بارهای عاملی استاندارد شده بین تمامی سوالات و متغیرهای مکنون مربوطه در شکل (۱) مشاهده می‌شود. مقدار ملاک برای مناسب بودن ضرایب بارهای عاملی، ۰/۴ می‌باشد (هالند، ۱۹۹۹)، که تمامی سازه‌ها دارای مقداری بیشتر از ۰/۴ هستند. همچنین روابط و ضرایب پارامترهای مدل و معنی داری ضرایب برآوردها نشان می‌دهد بار عاملی از لحاظ آماری معنی دار ($p < 0/05$) هستند.

معیار دوم مدل‌های اندازه‌گیری: پایایی (ضریب آلفای کرونباخ و ضریب پایایی ترکیبی)^۱

از آنجا که این شاخص بسیار سختگیرانه بوده، برای بررسی همسانی درونی مدل اندازه‌گیری در روش *PLS* از معیار مدرن‌تری به نام پایایی ترکیبی (*CR*) استفاده می‌شود. این شاخص توسط ورتس و همکاران (۱۹۷۴) معرفی شده است. در نتیجه برای سنجش بهتر پایایی در روش *PLS*، هر دوی این معیارها به کار برده می‌شوند. در صورتی که مقدار پایایی ترکیبی برای هر سازه بیشتر از ۰/۷ (نونالی، ۱۹۷۸) شود، نشان از پایداری درونی مناسب برای مدل اندازه‌گیری دارد. نتایج این دو معیار در جدول ۴-۱۱ آمده است.

^۱ Composite Reliability

جدول (۹) نتایج ضریب آلفای کرونباخ و ضریب پایایی ترکیبی

سازه‌های پژوهش	ضریب آلفای کرونباخ (Alpha > 0.7)	ضریب پایایی ترکیبی (CR > 0.7)
سرمایه اجتماعی	۰/۸۵۲	۰/۸۹۰
سرمایه اقتصادی	۰/۸۵۸	۰/۹۶۱
سرمایه فرهنگی	۰/۸۱۲	۰/۹۲۸
کیفیت زندگی	۰/۸۷۲	۰/۹۰۲

همچنین فورنل و لاکر (۱۹۸۱) بیان می‌کنند که روایی واگرا وقتی در سطح قابل قبولی است که میزان AVE برای هر سازه بیشتر از واریانس اشتراکی بین آن سازه و سازه‌های دیگر (مربع مقدار ضرایب همبستگی بین سازه‌ها) در مدل باشد. جدول (۱۰) نتایج آزمون فورنل لاکر را نشان می‌دهد. همان‌طور که ملاحظه می‌کنید، شرط قابل قبول بودن روایی فورنل لاکر برای تمامی متغیرهای تحقیق حاضر محقق شده است. به بیان دیگر، روایی واگرایی مدل در حد مناسبی است.

جدول (۱۰) نتایج روایی واگرا به روش فورنل و لاکر

متغیرها	۱	۲	۳	۴
سرمایه اجتماعی	۰/۷۶			
سرمایه اقتصادی	۰/۴۴	۰/۷۱		
سرمایه فرهنگی	۰/۶۶	۰/۵۳	۰/۷۴	
کیفیت زندگی	۰/۵۶	۰/۲۸	۰/۵۳	۰/۷۷

شاخص ارتباط پیش بین Q^2

سومین معیار بررسی مدل ساختاری، Q^2 است. این معیار که توسط استون و گیسر^۱ (۱۹۷۵) معرفی شد، قدرت پیش‌بینی مدل در متغیرهای وابسته را مشخص می‌کند. مقدار Q^2 در مورد تمامی سازه‌های درون‌زا را به عنوان قدرت پیش‌بینی کم، متوسط و قوی تعیین می‌کند.

جدول (۱۱) ضرایب Q^2 متغیرهای پژوهش

متغیر	Q^2
سرمایه اجتماعی	۰/۴۳
سرمایه اقتصادی	۰/۵۶
سرمایه فرهنگی	۰/۵۴
کیفیت زندگی	۰/۴۷

^۱ Stone-Geisser Criterion 0/31

مقدار Q^2 برای متغیرهای درونزای اصلی مدل در جدول (۱۱) آمده است، با توجه به حدود گفته شده در ابتدای این بخش میتوان اظهار نظر کرد که این معیار برای متغیرها در و در سطح مناسبی قرار دارد و نشان می دهد که قدرت پیش بینی مدل در خصوص این متغیرها در حد مطلوبی می باشد.

ضرایب مسیر

با استفاده از خروجی که از طریق نرم افزار *Smart PLS* به دست می آید برای تشریح نتایج روابط متغیرها بهره می بریم. این بخش را به بررسی اثرات مستقیم متغیرهای برونزا (مستقل) و درونزا (وابسته) اختصاص داده ایم. در واقع مسیرهای مستقیم موجود در مدل تحقیق حاضر را مورد بررسی قرار داده ایم که نتایج حاصله در جدول ۱۲ آمده است. همان طور که ملاحظه می کنید در بررسی اثرات مستقیم، همه مسیرها به غیر از فرضیه دوم حداقل در سطح ۹۵ درصد تأیید شده اند. در حقیقت، می توان بیان کرد که اکثر فرضیه های مطرح شده برای مسیرهای مستقیم تأیید شده اند.

جدول (۱۲) نتایج اثرات مستقیم

نتایج	سطح معناداری	ضریب مسیر	فرضیه ها
در سطح پنج درصد			
تایید	۰/۰۳۹	۰/۳۵	۱. سرمایه اجتماعی ← کیفیت زندگی
تایید	۰/۰۰۱	۰/۶۶	۲. سرمایه اقتصادی ← کیفیت زندگی
تایید	۰/۰۰۱	۰/۰۶۹	۳. سرمایه فرهنگی ← کیفیت زندگی

آزمون فرضیه های پژوهش

با توجه به نتایج به دست آمده از خروجی های نرم افزار تحقیق حاضر، حاصل شدن ضریب مسیر ۰/۳۵ در سطح احتمال پنج درصد نشان از این دارد که متغیر سرمایه اجتماعی بر کیفیت زندگی در سطح اطمینان ۹۵ درصد تأثیر مثبت و معنادار دارد. همچنین حاصل شدن ضریب مسیر ۰/۰۶۹ در سطح احتمال یک درصد نشان از این دارد که متغیر سرمایه فرهنگی بر کیفیت زندگی در سطح اطمینان ۹۹ درصد تأثیر مثبت و معنادار دارد. همچنین حاصل شدن ضریب مسیر ۰/۰۶۶ در سطح احتمال یک درصد نشان از این دارد که متغیر سرمایه اقتصادی بر کیفیت زندگی در سطح اطمینان ۹۹ درصد تأثیر مثبت و معنادار دارد.

بحث و نتیجه گیری

کیفیت زندگی خبرنگاران تنها به درآمد و محیط کار آنان وابسته نیست، بلکه به میزان دسترسی به خدمات تأمین اجتماعی و توانایی بسیج سرمایه اجتماعی نیز مرتبط است. سرمایه اجتماعی با تقویت اعتماد، همبستگی و مشارکت جمعی، زمینه را برای برخورداری از حمایت های اجتماعی گسترده تر فراهم می سازد. بنابراین، برای توسعه پایدار در حوزه رسانه و جامعه، ضروری است که سیاست گذاران به ریسک های خاص حرفه خبرنگاری توجه ویژه داشته باشند و چارچوب های تأمین اجتماعی را متناسب با شرایط این قشر طراحی و تقویت کنند. با توجه به داده های ارائه شده، وضعیت کلی کیفیت زندگی خبرنگاران مستمری بگیر نشان دهنده این است که، میانگین کلی کیفیت زندگی در سطح متوسط (۶۱/۵) قرار دارد. همچنین کمترین میانگین مربوط به "جنبه جسمانی کیفیت زندگی" و بالاترین میانگین مربوط به "عملکرد اجتماعی" است. این نتایج نشان می دهد که مستمری بگیران این قشر در جنبه های جسمی با چالش هایی بیشتری روبرو هستند، در حالی که از نظر تعاملات اجتماعی وضعیت بهتری دارند.

سرمایه اجتماعی یکی از مهم‌ترین منابع نامشهود در جوامع امروزی است که شامل شبکه‌های اعتماد، هنجارها و همکاری‌های متقابل می‌شود و زمینه را برای کنش جمعی فراهم می‌سازد. برای گروه‌های حرفه‌ای همچون خبرنگاران، سرمایه اجتماعی نه تنها هویت حرفه‌ای آنان را تقویت می‌کند، بلکه نقشی اساسی در تأمین رفاه، امنیت و کیفیت زندگی دارد. خبرنگاران همواره در معرض ریسک‌های شغلی نظیر ناامنی شغلی، فشارهای روانی، چالش‌های سیاسی و حقوقی و حتی در مواردی خطرات جسمی قرار دارند. در چنین شرایطی، سرمایه اجتماعی می‌تواند در سه بعد کلیدی برای آنان پشتیبان باشد:

- ۱- اعتماد و همبستگی: ایجاد اعتماد در جامعه حرفه‌ای موجب می‌شود خبرنگاران در زمان بروز مشکلات بر حمایت جمعی تکیه کنند. همبستگی از طریق انجمن‌ها، اتحادیه‌ها و شبکه‌های غیررسمی، تاب‌آوری آنان را افزایش می‌دهد.
  - ۲- شبکه‌های حرفه‌ای: شبکه‌های همکاری و تبادل تجربه میان خبرنگاران، سردبیران و رسانه‌ها فرصت‌هایی برای یادگیری، رشد حرفه‌ای و دسترسی به منابع فراهم می‌آورد.
  - ۳- تعهد متقابل و هنجارهای اجتماعی: احساس تعلق به یک گروه حرفه‌ای همراه با هنجارهای همکاری و مسئولیت‌پذیری اخلاقی، خبرنگاران را توانمند می‌سازد تا از حقوق حرفه‌ای و منافع عمومی دفاع کنند.
- سازمان تأمین اجتماعی نقشی حیاتی در ارائه خدمات بازنشستگی، درمانی و رفاهی به خبرنگاران دارد. با این حال، خبرنگاران با چالش‌هایی مواجه هستند از جمله:

ناپایداری شغلی: بسیاری از خبرنگاران به صورت قراردادی یا آزاد کار می‌کنند و از پوشش بیمه‌ای منسجم بی‌بهره‌اند. برنامه‌های رفاهی ناکافی: برنامه‌های موجود تأمین اجتماعی همواره پاسخگوی خطرات شغلی، بیماری‌های ناشی از فشار روانی یا ریسک‌های حقوقی مرتبط با حرفه خبرنگاری نیست.

آگاهی محدود: برخی خبرنگاران آشنایی کافی با حقوق و مزایای تأمین اجتماعی خود ندارند. ترکیب سرمایه اجتماعی و تأمین اجتماعی می‌تواند هم‌افزایی قدرتمندی برای بهبود وضعیت خبرنگاران ایجاد کند: تقویت انجمن‌ها و اتحادیه‌های حرفه‌ای: این نهادها می‌توانند به‌عنوان واسطه‌ای مؤثر برای تضمین پوشش بیمه‌ای جامع و مذاکره با سیاست‌گذاران عمل کنند.

ایجاد اعتماد میان خبرنگاران و نهادها: اعتماد نهادی باعث می‌شود خبرنگاران با انگیزه بیشتری در برنامه‌های تأمین اجتماعی مشارکت کنند.

کنش جمعی برای اصلاح سیاست‌ها: از طریق همکاری و هم‌افزایی، خبرنگاران می‌توانند در جهت تصویب سیاست‌هایی تلاش کنند که ریسک‌های شغلی، سلامت روان و امنیت اقتصادی آنان را بهتر پوشش دهد.

همچنین نتایج آزمون t نشان می‌دهد که میانگین تمام زیرمقیاس‌های سرمایه اجتماعی (شبکه‌ها، روابط، همکاری، ارزش‌ها، فهم متقابل، اعتماد، تعهد) به‌طور معناداری بالاتر از حد متوسط (۳) است. بنابراین وضعیت سرمایه اجتماعی و زیرمقیاس‌های آن در جامعه مورد مطالعه "تقریباً متوسط و مطلوب" ارزیابی می‌شود. همچنین وضعیت سرمایه فرهنگی نتایج آزمون t نشان می‌دهد که میانگین تمام زیرمقیاس‌های سرمایه فرهنگی (تجسم‌یافته، عینیت‌یافته، نهادینه‌شده) به‌طور معناداری بالاتر از حد متوسط (۳) است. بنابراین وضعیت سرمایه فرهنگی و زیرمقیاس‌های آن در وضعیت "متوسط به بالا و مطلوب" قرار دارد.

وضعیت سرمایه اقتصادی نشان می‌دهد که، $3/5\%$ از پاسخگویان در گروه "فقیر و زیر خط فقر" قرار دارند. 76% در حد "معمولی/متوسط" قرار دارند، 18% در گروه "متوسط رو به بالا" قرار دارند، $2/5\%$ در گروه "پولدار/رفه" قرار دارند. بنابراین بیشترین فراوانی در وضعیت اقتصادی مربوط به گروه "متوسط و معمولی" است. این نشان‌دهنده توزیع نامتوازن سرمایه اقتصادی در بین مستمری‌بگیران است. بنابراین کیفیت زندگی مستمری‌بگیران تأمین اجتماعی در تهران در سطح متوسط قرار دارد و نیازمند توجه بیشتر به جنبه‌های جسمی و اقتصادی است. همچنین سرمایه اجتماعی و سرمایه فرهنگی وضعیت نسبتاً مطلوبی دارند و می‌تواند به عنوان اهرم‌هایی برای ارتقای کیفیت زندگی مورد استفاده قرار گیرند و نیز سرمایه اقتصادی توزیع نابرابری دارد و

بخش قابل توجهی از مستمری بگیران در وضعیت اقتصادی متوسط قرار دارند و در بررسی ضریب تاثیرگذاری نشان می دهد که هر سه نوع سرمایه (اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی) تاثیر مثبت و معناداری بر کیفیت زندگی مستمری بگیران دارند. نتایج بررسی روابط بین متغیرهای مختلف نشان دهنده تاثیر مثبتی از سرمایه های اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی بر کیفیت زندگی است. به ویژه:

۱. **سرمایه اجتماعی:** ضریب مسیر ۰/۳۵ در سطح ۹۵ درصد نشان دهنده تاثیر مثبت و معنادار سرمایه اجتماعی بر کیفیت زندگی است. این نتیجه تأیید می کند که تقویت روابط اجتماعی و اعتماد می تواند کیفیت زندگی را بهبود بخشد.

۲. **سرمایه اقتصادی:** ضریب مسیر ۰/۶۶ در سطح ۹۹ درصد تأیید می کند که سرمایه اقتصادی با تاثیر مثبتی بر کیفیت زندگی مرتبط است. این امر نشان می دهد که ایجاد فرصت های اقتصادی و بهبود شرایط زندگی می تواند به بهبود کیفیت زندگی منجر شود.

۳. **سرمایه فرهنگی:** ضریب مسیر ۰/۰۶۹ در سطح ۹۹ درصد تأیید می کند که سرمایه فرهنگی هم تاثیر مثبتی بر کیفیت زندگی دارد.

۴. **ابعاد کیفیت زندگی:** تمام ابعاد کیفیت زندگی (عملکرد جسمی، جنبه جسمانی، درد جسمی، انرژی و خستگی، سرزندگی، عملکرد اجتماعی، جنبه روانی و سلامت عمومی) با تاثیر مثبت و معناداری بر کیفیت زندگی مرتبط هستند.

۵. **ابعاد سرمایه اجتماعی:** تمامی ابعاد سرمایه اجتماعی (شبکه ها، روابط، همکاری، ارزش ها، فهم متقابل، اعتماد، تعهد) با تاثیر مثبت و معناداری بر سرمایه اجتماعی مرتبط هستند.

بنابراین کیفیت زندگی در سطح خرد، شامل شاخص هایی همچون: ادراکات کیفیت زندگی، تجارب، ارزش های فرد و معرف های مرتبط مانند رفاه، خوشبختی و رضایت از زندگی را شامل می شود و سطح کلان، عواملی نظیر: درآمد، اشتغال، مسکن، آموزش و پرورش و سایر شرایط زندگی و محیط را شامل می شود (شربتیان، ۱۳۹۲، ۱۰۸). در یک تعریف جامع و کلی، که توسط سازمان جهانی بهداشت ارائه شده، کیفیت زندگی، به معنای درک افراد از موقعیت خود در زندگی از نظر فرهنگ، سیستم ارزشی که در آن زندگی می کنند، اهداف، انتظارات، استانداردها و اولویت هایشان است (بونومی و پاتریک، ۲۰۰۰، ۵۴)، پس موضوعی کاملاً ذهنی بوده و توسط دیگران قابل مشاهده نیست و بر درک افراد از جنبه های مختلف زندگی استوار است (فرکلاف، ۲۰۱۲، ۳). در واقع، کیفیت زندگی به «میزان رضایت مندی از زندگی» اشاره دارد، حالت وجودی فرد در «بهزیستی» و «رضایت مندی از زندگی» که از یک طرف با «حقایق بیرونی» یا «عوامل عینی از زندگی» و از طرف دیگر با «ادراک درونی» یا ارزیابی که خود فرد از عوامل و حقایق زندگی دارد تعیین می شود. با توجه به یافته ها پیشنهاداتی ارائه می شود.

۱. **توجه به سرمایه های اجتماعی:** برنامه ریزی های اجتماعی و اقتصادی باید بر ایجاد و تقویت روابط اجتماعی و اعتماد میان افراد تمرکز کنند. برگزاری کارگاه ها و دارا بودن برنامه های مشترک می تواند در تقویت سرمایه اجتماعی موثر باشد.

۲. **تقویت زیرساخت های اقتصادی:** ایجاد فرصت های شغلی و اقتصادی برای افراد به ویژه در مناطق آسیب پذیر می تواند تأثیرات مثبت بر کیفیت زندگی و سرمایه اجتماعی داشته باشد.

۳. **توسعه برنامه های فرهنگی:** تشویق به فعالیت های فرهنگی و هنری می تواند به افزایش سرمایه فرهنگی و در نتیجه بهبود کیفیت زندگی کمک کند.

تعارض منافع

بنا بر اظهار نویسندگان این مقاله تعارض منافع ندارد.

منابع

- اسمیت، فیلیپ دانیل (۱۳۹۰). درآمدی بر نظریه فرهنگی، ترجمه حسن پویان، چاپ سوم، نشر دفتر پژوهش‌های فرهنگی. چلبی، مسعود (۱۳۹۰). جامعه‌شناسی نظم، تشریح و تحلیل نظری نظم اجتماعی، تهران، نی، چاپ سوم.
- چلبی، مسعود (۱۳۹۰). جامعه‌شناسی نظم، تشریح و تحلیل نظری نظم اجتماعی، تهران، نی، چاپ سوم.
- خاکی، غلامرضا (۱۳۹۱): روش تحقیق با رویکردی به پایان نامه نویسی، چاپ اول، تهران نشر فوژان .
- راد، فیروز؛ امین مظفری، فاروق؛ سلمانزاده مظلومی، فتاح؛ بررسی رابطه سرمایه فرهنگی با هوش فرهنگی مدیران دبیرستان های تبریز، مجله مطالعات جامعه‌شناسی، دوره ۴، شماره ۱۳ (پیاپی ۱۳)، ۱۳۹۰، صص: ۱۱۱-۱۳۳.
- رئیس دانا، فریبرز؛ نقد روش شناختی و مفهومی سرمایه اجتماعی، فصلنامه علمی پژوهشی رفاه اجتماعی، سال چهاردهم، شماره ۵۵، ۱۳۹۳، صص: ۷-۴۴.
- رستمی، طاهره؛ آشنا، امیرحسین؛ طاووسی، محمود؛ منتظری، علی؛ رابطه سرمایه فرهنگی با سلامت روان جوانان: یک مطالعه مقطعی. نشریه پایش، شماره ۱۷، اسفند ۱۳۹۶، صص: ۳۹-۳۳.
- سعیدی، احمد و هاشمی مقدم، امیر (۱۳۹۰). درآمدی بر روش های کمی و کیفی تحقیق در علوم اجتماعی، چاپ دوم، تهران، انتشارات جامعه شناسان .
- شب افروزان، صغری (۱۳۹۷). نظریه های سرمایه اجتماعی در توسعه. چاپ دوم، نشر وانیا.
- صالحی امیری، سیدرضا و سپهرنیا، رزیتا (۱۳۹۴). الگوی ارتقای سرمایه فرهنگی در ایران، چاپ اول، تهران، انتشارات ققنوس.
- صباغ، صمد و نرمینه معینیان، صباغ، سارا؛ سنجش سلامت اجتماعی و عوامل اجتماعی مرتبط با آن در بین خانوارهای شهر تبریز. مجله مطالعات جامعه‌شناسی، دوره ۴، شماره ۱۰، ۱۳۹۰، صص: ۲۷-۴۴.
- فوکومایا، فرانسیس (۱۳۸۶). پایان نظم. ترجمه غلامرضا توسلی، تهران، انتشارات جامعه ایرانیان. چاپ دوم.
- فکوهی، ناصر (۱۳۹۵) تاریخ نظریه های انسانشناسی، چاپ دهم، تهران، نشر نی.
- فیلد، جان (۱۳۹۲) سرمایه اجتماعی، ترجمه: غلام رضا غفاری و حسین رضانی، چاپ دوم، تهران.
- کلمن، جیمز (۱۳۹۰). بنیادهای نظریه اجتماعی، چاپ سوم. ترجمه منوچهر صبوری، تهران: نشر نی.
- گریفین، کیت (۱۳۹۰). راهبردهای توسعه اقتصادی، ترجمه حسی راغفر، محمد حسین هاشمی، نشر نی چاپ چهارم. تهران.
- وصالی، سعید و توکل، محمد مهدی؛ بررسی تاثیر سرمایه اجتماعی بر کیفیت زندگی در شهر تهران، فصلنامه مطالعات جامعه شناختی شهری (مطالعات شهری)، دوره ۲، شماره ۲، ۱۳۹۱، صص ۲۲۰-۱۹۷

References

- AbdulHakim, R., Ismail, R., Abdul-Razak, N. A. (2010). " The Impact of Social Capital on Quality of Life: Evidence from Malaysia", *European Journal of Economics*, vol. 22: pp 113 – 122.
- Chalabi, M., (2011). *Sociology of Order: Explanation and Theoretical Analysis of Social Order*. Tehran: Ney, 3rd Edition. (in Persian).
- Cockerham, W. (2010). *Sociology of health and health life styles*. London: Prentice Hall College.
- Cusack, Christopher (2019). *Sustainable Development and Quality of Life. Multidimensional Approach to Quality-of-Life Issues*. pp 43-58
- Chen, X. Yu, B. Gong, J. Wang, P. & Elliott, A. L. (2017) "Social Capital Associated with Quality of Life Mediated by Employment Experiences: Evidence from a Random Sample of Rural-to-Urban Migrants in China." *Social Indicators Research* 1, 6(1): 65-78. Online publication date: www.researchgate. Net.
- Coleman, J., (2011). *Foundations of Social Theory*. Translated by Manouchehr Saboory. Tehran: Ney, 3rd Edition. (in Persian).
- Fukuyama, F., (2007). *The End of Order*. Translated by Gholamreza Tavasoli. Tehran: Iranian Society Publications, 2nd Edition. (in Persian).
- Fakouhi, N., (2016). *History of Anthropological Theories*. Tehran: Ney, 10th Edition. (in Persian).

- Field, J., (2013). Social Capital. Translated by Gholamreza Ghaffari & Hossein Ramazani. Tehran, 2nd Edition. (in Persian).
- Griffin, K., (2011). Strategies for Economic Development. Translated by Hossein Raghfar & Mohammad Hossein Hashemi. Tehran: Ney, 4th Edition. (in Persian).
- Hamudan, H. Yusof, F. & Marzukhi, M.A. (2014) "Social Capital and Quality of Life in Urban Neighborhoods High Density Housing." *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 153: 169-179.
- Khaki, G., (2012). Research Methodology with an Approach to Thesis Writing. Tehran: Foujan, 1st Edition. (in Persian).
- Lee Ann Sutherland & Rob J.F. Burton. (2011). Good Farmers, Good Neighbours? The Role of Cultural Capital in Social Capital Development in a Scottish Farming Community. Volume 51, Issue3. pp: 238-255.
- Philips, D., (2006), Quality of life Concept, policy and Practice London Routledge
- Raees Dana, F., (2014). "A Methodological and Conceptual Critique of Social Capital." *Quarterly Journal of Social Welfare Research*, Vol. 14, No. 55, pp. 7-44. (in Persian).
- Rostami, T; Ashna, A; Tavousi, M; Montazeri, A., (2018). "The Relationship Between Cultural Capital and Mental Health of Youth: A Cross-sectional Study." *Payesh Journal*, No. 17, March 2018, pp. 33-39. (in Persian).
- Royuela V, Surinach J. (2005) (. "Constituents of quality of life and urban size", *Social Indicators Research*, 74 (3): 594-.275
- Sabbagh, S; Moeinian, N; Sabbagh, S (2011). "Assessing Social Health and Related Social Factors Among Households in Tabriz." *Journal of Sociological Studies*, Vol. 4, No. 10, pp. 27-44. (in Persian).
- Smith, P., (2011). An Introduction to Cultural Theory. Translated by Hassan Pouyan, 3rd Edition, Office for Cultural Research Publications. (in Persian).
- Saedi, A& Hashemi Moghadam, A., (2011). An Introduction to Quantitative and Qualitative Research Methods in Social Sciences. Tehran: Sociologists Publications, 2nd Edition. (in Persian).
- Salehi Amiri, R& Sepehrnia, R., (2015). A Model for Promoting Cultural Capital in Iran. Tehran: Qoqnoos, 1st Edition. (in Persian).
- Shabafrouzan, S., (2018). Theories of Social Capital in Development. Vania Publications, 2nd Edition. (in Persian).
- Rad, F; Amin Mozafari, F; Salmanzadeh Mazloumi, F., (2011). "The Relationship Between Cultural Capital and Cultural Intelligence of High School Principals in Tabriz." *Journal of Sociological Studies*, Vol. 4, No. 13, pp. 111-133. (in Persian).
- Steward AL, Ware JE. (1992) . Measuring functioning and well-being: The medical outcomes study approach: Duke University Press;
- Saegert, Susan, & Gary, Winkler (2014). Crime, Social Capital, and Community, *American Journal of Community Psychology* vol 34 (3), pp: 219- .332
- Tiran, J. (2016), Measuring urban quality of life: case study of Ljubljana. *Acta geographica Slovenica* 56(1): 57-73. DOI: 10.3986/ags.828.
- Vesali, S& Tavakol, M., (2012). "The Effect of Social Capital on Quality of Life in Tehran." *Quarterly Journal of Urban Sociological Studies (Urban Studies)*, Vol. 2, No. 2, pp. 197-220. (in Persian).